

Nr 323.

Av herr Kristensson i Osby m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till statens hantverksinstitut: Särskilda rationaliseringsundersökningar.

Hantverket och den mindre industrien i Sverige beräknas för närvarande sysselsätta närmare 500 000 personer i cirka 125 000 företag.

Till näringsgruppen ha då räknats företag inom hantverk och industri, vilka sysselsätta mindre än 50 personer. I ovan angivna 125 000 företag utgör antalet egentliga hantverksföretag ca 100 000 med 325 000—350 000 sysselsatta. Beträffande det sammanlagda produktionsvärdet föreligga inga aktuella siffror men det kan uppskattningsvis beräknas ligga vid ca 6 miljarder kronor per år. Även om man måste beakta att de här framlagda siffrorna äro summariska torde de dock i stora drag återspegla det faktiska förhållandet.

Inom det svenska näringslivet intaga hantverket och den mindre industrien således en betydelsefull plats med hänsyn till såväl antal sysselsatta som produktionsvärde. Betydelsen för landet av dessa näringsgrenars livskraft och utveckling är därför uppenbar. Under senare år ha också statsmakterna uppmärksammat detta faktum och genom ett flertal åtgärder befordrat utvecklingen på området, bland annat genom inrättandet av statens hantverksinstitut.

De arbetsuppgifter statens hantverksinstitut enligt av Kungl. Maj:t fastställd instruktion fått sig ålagda kunna sammanfattningsvis uttryckas så, att institutet skall verka för en vidare utveckling av hantverket och småindustrien. De olika former, under vilka verksamheten vid institutet bedrivs, äro endast att betrakta som ett led i strävandena att utveckla dessa näringsgrenar.

Av denna anledning anlitas institutet i relativt stor utsträckning av dessa näringsgrenar bland annat för rådgivning i olika frågor. Den rådgivningsverksamhet, som institutet bedrivit, har exempelvis gällt frågor som berört arbetsplanering, arbetsmetoder, maskinutrustning, lokalplanering och inredning, kraft- och belysningsförhållanden, lagerhållning, kalkyleringsmetoder m. m. De åtgärder, som här varit föremål för handläggning, ha sålunda icke enbart berört tillverkningen inom företagen. Det är naturligtvis också av stor vikt för ett företags räntabilitet, att exempelvis en rationell kalkylering av tillverkningskostnaderna införes eller att lokalfrågan och lokalplaneringen bli så ändamålsenligt ordnade som möjligt. Många av de frågor som uppkommit ha givetvis i mycket stor utsträckning varit

av sådan natur, att de kunna anses tangera rationaliseringsbegreppet i vid bemärkelse.

Att rationaliseringsbehovet inom hantverk och småindustri icke mera uppmärksammas av företagarna själva får i ganska hög grad tillskrivas en viss tröghet i fråga om modernisering men i de flesta fall bristande ekonomiska resurser. Under senare år har dock inom ett flertal hantverksyrken intresset väckts, och man har alltmer börjat inse vikten av att genom olika åtgärder i effektiviseringssyfte säkerställa yrkets och det enskilda företagens lönsamhet.

Sålunda ha från näringsorganisationer för skrädderi- och skomakeriyrkena under senare år mindre summor ställts till förfogande för rationaliseringsundersökningar inom nämnda yrken. Som resultat av dessa undersökningar kan bland annat redovisas, att för skrädderiyrket ändamålsenliga arbetsbord och verktyg utexperimenterats, att erfarenheter ha vunnits hur en verkstad skall planeras m. m.

Vidare har vid försök framkommit att olika arbetsmoment torde kunna förenklas utan att de kvalitativa kraven eftersättas samt att måttagning och tillskränning kunna göras säkrare och en del provningar och ändringar undvikas. De gjorda undersökningarna ha vidare visat, att en väsentlig insparning av arbetstiden i jämförelse med äldre metoder kan komma till stånd och att en annan arbetsfördelning kan åstadkommas med bland annat införande av kvinnlig arbetskraft.

På grund av dessa undersökningar har en omfattande konsultationsverksamhet kunnat igångsättas. Vidare ha ett flertal kurser i rationell skrädderiteknik kunnat ordnas, där resultaten av undersökningarna delgivits yrkesmännen ute i landet. Intresset för dessa kurser har varit mycket stort, och över 500-talet yrkesmän ha genom kurserna kunnat komma i tillfälle att övergå till nya och effektiva verktyg och arbetsbesparande tillverkningsmetoder.

Ett mindre bidrag från Sveriges skomakarmästareförbund har berett institutet möjlighet anskaffa diverse utrustning för fullföljande av kurser i ortopedisk skojustering. Hitintills har institutet anordnat ett 20-tal ortopediska skojusteringskurser med ett deltagarantal på över 500.

Utöver denna kursverksamhet har det visat sig önskvärt att snarast inreda en experimentverkstad inom institutet för skomakeriyrket. Denna verksamhet skulle bland annat bli mycket värdefull för undersökning av vissa arbetsförhållanden, maskiner, verktyg, arbetsmetoder m. m. samt för vissa speciella kurser inom yrket. Detta förslag har dock ej kunnat realiseras, enär medel härför ej stått att uppbringa. Vidare har från ett tiotal yrkesorganisationer framförts önskemål om igångsättningar av rationaliseringsundersökningar och experiment, men har institutet ej heller här av ekonomiska skäl kunnat medverka.

Rationaliseringsverksamheten inom hantverket och den mindre indu-

strien har sålunda i stort sett bedrivits och utvecklats på grundval av de intäkter som inflyta dels genom bidrag från branschorganisationer, dels genom ersättning från enskilda företag för utförda uppdrag.

De gångna årens erfarenheter ha visat att ett stort intresse för rationaliseringsverksamheten inom hantverket föreligger. Som ovan nämnts har det vid flerfaldiga tillfällen framkommit önskemål om att denna verksamhet skall utbyggas till att omfatta allt flera yrken och att den bör kombineras med systematiska undersökningar på bred basis ute på de enskilda verkstäderna och företagen. Från speciellt Sveriges hantverks- och småindustriorganisation har vid upprepade tillfällen understrukits vikten av att denna rationaliseringsverksamhet utbygges. Som motivering härför har framhållits bland annat, att vid den mindre industrien och hantverket föreligga endast i undantagsfall ekonomiska möjligheter att hålla speciell expertis fortlöpande knuten till företagen eller att själva bekosta omfattande rationaliseringsundersökningar. Då som ovan berörts rationaliseringsverksamheten helt måste utvecklas på grundval av de intäkter, som inflyta av denna verksamhet, ha de gångna åren visat att stora svårigheter föreligga att ekonomiskt genomföra en önskvärd expansion och tillmötesgå det alltmer ökade intresset för rationaliserings- och utvecklingsarbete inom hantverket och den mindre industrien.

Även om man erkänner riktigheten av att en rådgivande rationaliseringsverksamhet bör i princip finansieras genom inkommande avgifter har erfarenheten visat, att omfattande skriftliga och muntliga förfrågningar och konsultationer förekomma, som taga avsevärd tid i anspråk utan att vara av den karaktär att avgifter lämpligen kunna uttagas.

Det har också visat sig, att många rationaliseringsuppdrag av allmän natur kunna ge uppslag till mer ingående försök än vad som direkt kräves för lösande av de aktuella informationsuppdragen och sålunda ej helt kunna betalas av uppdragsgivaren. Det framstår då som ofrånkomligt att kunna räkna med ett visst statsbidrag för att upprätthålla den för rationaliseringsverksamheten erforderliga organisationen.

Statens hantverksinstitut har under en följd av år i sina anslagsäskanden hemställt om att särskilt anslag på 50 000 kronor måtte ställas till förfogande som bidrag till rationaliseringsverk för hantverk och mindre industri. På grund av statsfinansiella skäl ha emellertid dessa anslagsäskanden icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Ovan berörda problem äro emellertid av mycket stor betydelse både för landets näringsliv i allmänhet och för småindustriens och hantverkets utöfning.

För att ekonomiskt möjliggöra detta i hög grad värdefulla rationaliseringsarbete bör staten lämna direkt medverkan för att täcka en del av de med undersökningarna förenade kostnaderna, i likhet med vad som göres på andra områden inom vårt näringsliv.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställas,
att riksdagen måtte bevilja *Bidrag till statens hantverks-*
institut: Särskilda rationaliseringsundersökningar ett an-
slag på 50 000 kronor för budgetåret 1952/53.

Stockholm den 26 januari 1952.

Bengt Sjölin.

Sven Wedén.

Filip Kristensson

i Osby.

Rudolf Boman

i Kieryd.
